

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

САМАРҚАНД ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

«КЕЛИШИЛГАН»

Самарқанд давлат университети

Тарих факультети декани:

Д.М.Джуракулова

« » июль 2020

«ТАСДИҚЛАНДИ»

Самарқанд давлат университети

Р.Н.Хасанов

« » июль 2020

5120300-Тарих (мамлакатлар ва минтакалар бўйича) таълим йуналиши
негизидаги:

5A120302- Тарих (йуналишлар ва фаолият тури бўйича)

Магистратура мутахассисликларига кирувчилар учун махсус
(ихтисоблик) фанлардан

ДАСТУР

САМАРҚАНД-2020

КИРИШ

5120300 – Тарих (мамлакатлари ва йўналишлар бўйича) бакалаврият таълим йўналиши-фан ва гуманитар йўналиш бўлиб, у Тарих, хусусан Ўзбекистон тарихи, Жаҳон тарихи, Тарихшунослик ва манбашунослик соҳасига тегишли фанларни ўрганиш, амалий фаолиятларда мутахкамлаш ва ундан оқилона фойдаланишга, соҳа истиқболлини белгилашга, касбий кўникма, фанга оид тадқиқотлар усуллари, методлари ва услубларининг мажмуасини қамраб олади.

Таълим йўналиши негизидаги мутахассисликларнинг вазифаси - талабалар билимларини чуқурлаштириш ва Ўрта Осиё худудида илк ва ўрта асрларда ўзбек давлатчилиги, унинг шаклланиш тарихи, сулолалар, савдо ва хунармандчилик, ташқи сиёсат, Россия империяси ва совет мустамлака сиёсати даврида Ўзбекистоннинг ижтимоий-иқтисодий, маънавий-маданий, сиёсий тарихи, шуни-нгдек Ўзбекистоннинг мустақилликни қўлга киритиши, иқтисодий ислохатлар ва унинг ижтимоий йўналишлари маънавий янгиланишларни билмоқ Ватан тарихини чуқур билишга, умуминсоний қадриятларни англаб етишга кўмаклашади. Ўзбек давлатчилиги тарихи, ижтимоий-иқтисодий, сиёсий, маънавий ривожланиш, ҳамда мустақил Ўзбекистон тараққиёти бўйича чуқур билимларга эга бўлиш талабаларнинг дунёқа-рашини кенгайтириш йўлидаги энг самарали восита сифатида аҳамият-лидир. Қолаверса, мамлакатимиз ҳамкорлик қилаётган давлатларнинг ривожланиш даражасини, халқларнинг менталитети, урф-одатларини, маданиятини тушуниб етиш учун ҳам ушбу дастурнинг аҳамияти катта.

Шунингдек, Мамлакатимизнинг жаҳон ҳамжамиятига ҳар томонлама интеграциясини чуқурлаштириш каби долзарб масалани ҳорижий мамлакатларнинг ижтимоий-иқтисодий, сиёсий ва маданий тараққиётини тарихий нуқтаи назардан ўрганмасдан ҳал этиб бўлмайди. Жаҳон тарихини ва жумладан Қадимги шарқ тарихи, (Қадимги Миср, Мессопотамия, Кичик Осиё, Ҳиндистон, Хитой), Қадимги Юнон-Рим тарихи, Ўрта асрлар, Янги тарих (Осиё ва Африка, Европа ва Америка мамлакатлари янги даврда), Энг янги тарих ривожланишини мукаммал даражада билмоқ инсоният цивилизациясининг ютуқларидан ва тажрибасидан тўла баҳраманд қилади, умуминсоний қадриятларни англаб етишга кўмаклашади ва дунё миқёсида мавжуд бўлган муаммоларнинг тарихий илдизларини излаб топишга имконият яратади. Дунё мамлакатларининг тарихий тараққиёти бўйича чуқур билимларга эга бўлиш талабаларнинг дунёқарашини кенгайтириш йўлидаги энг самарали восита сифатида аҳамиятлидир. Қолаверса, мамлакатимиз ҳамкорлик қилаётган давлатларнинг ривожланиш даражасини, халқларнинг менталитети, урф-одатларини, маданиятини тушуниб етиш учун ҳам ушбу дастурнинг аҳамияти катта.

Тарихшунослик, манбашунослик ва тарихий тадқиқотлар усуллари (Осиё ва Европа мамлакатлари бўйича) фани бўйича магистратурага кириш синови учун мўлжалланган бўлиб, унда қўйилган масалалар таълимнинг олдинги босқичларида мазкур мутахассисликка доир ўқитилган фанларнинг ўқув дастурларига асосланган.

Дастурда, тарихий манбашуносликнинг мақсад вазифалари, тадқиқот усуллари, Ўрта Осиё ва Ўзбекистон тарихини ёртиб берувчи қадимги даврдан ҳозирги кунгача бўлган тарихий манбаларнинг ўрганилиши, Тарих фанининг вужудга келиши ва

Ўтмишни ўрганишдаги дастлабки малакалар ҳамда тарихни ўрганишда асос бўлувчи манбалар ҳақида тушунча беради. Шу қаторда, Тарихий манбалар ва тарихий ҳужжатлар билан ишлаш, тарихнинг бошқа фанлар билан ўзаро муносабатлари-ижтимоий ва гуманитар фан даврий жараёни ҳақида, араб, форс, тилидаги кўлёмалар, манбалар ва уларнинг тарих фанининг ривожланишидаги ўрни масаларини ўз ичга олган. Шунингдек, тарихшуносликнинг долзарб муаммолари: назарий-методологик масалаларни ишлаб чиқиш, тарихшунослик фани ривожланиши муаммолари, XX аср бошларида тарих фани ривожининг ижтимоий-сиёсий ва ижтимоий-маданий шарт-шароитлари, махсус ва ёрдамчи тарих фанларининг ривожланиши ҳамда Ўзбекистонда тарихшунослик тадқиқотлари ривожланишининг асосий тамойиллари каби масалалар қамраб олинган.

5120300 – Тарих (мамлакатлари ва йўналишлар бўйича) бакалаврият таълим йўналиши негизидаги 5A120301 - Ўзбекистон тарихи, 5A120302 - Тарих (йўналишлар ва фаолият тури бўйича), 5A120303 - Давлат ва Фуқаролик жамияти институтлари бошқаруви, 5A120304 - Тарихшунослик, манбашунослик ва тарихий тадқиқот усуллари (мамлакатлар бўйича) магистратура мутахассислигига кирувчи талабалар учун таълим йўналиши ўқув режасига асосан ихтисослик фанлари бўйича:

Ўзбекистон тарихи, Жаҳон тарихи, Манбашунослик, Тарихшунослик фанларидан тест саволлари шакллантирилган. Бу фанлар ўз негизида қамраб олинган маълумотлар қуйида батафсил келтирилган.

Ўзбекистон тарихи

Ўзбекистон тарихининг фан сифатидаги ўрни. Унинг предмети ва ўрганиш объекти. Ўзбекистон тарихини ўрганишнинг методологик тамойиллари, унинг жаҳон тарихи билан боғлиқлиги. Тарихни ўрганишда инсонпарварлик, ватанпарварлик, миллий истиқлол ғоясига асосланиш тамойиллари. И.А.Каримовнинг «Тарихий хотирасиз келажак йўқ» асарида ҳозирги кунда Ўзбекистон тарихининг ечилиши зарур бўлган муаммоларининг кўтарилиши. Ўзбекистон тарихини даврлаштириш, уни ўрганишда моддий ва ёзма манбаларнинг ўрни ва аҳамияти.

Ўзбекистон умумжаҳон цивилизацияси ўчоқларидан бири. Ўзбекистон тарихининг ҳар томонлама етук, миллий истиқлол ғояси билан кўролланган инсонларни тарбиялашдаги аҳамияти. Инсониятнинг дастлабки аждодлари, уларнинг маконлари. Одамзод пайдо бўлиши масаласининг фанда ўрганилиши. Энг қадимги одамларнинг турмуш тарзи, машғулоти.

Ибтидоий жамиятнинг даврлари. Палеолит даври ва унинг ўзлаштирилиши. Уруғчилик жамоаси - она уруғи жамоасининг шаклланиши ва унинг тараққиёти. Мезолит даври маконлари. Ўқ ёйнинг ихтиро қилиниши. Неолит даври ёдгорликлари. Меҳнатнинг дастлабки йирик тақсимоли, чорвачилик ва деҳқончиликнинг шаклланиши. Неолит даврида ҳунармандчилик соҳаларининг ривожланиши.

Энеолит даври. Саразм ва Заманбобо маданияти. Бронза даврининг хусусиятлари ва асосий ёдгорликлари. Бронза даврида ҳозирги Ўзбекистон ҳудудларида ўтроқ деҳқончилик ва ихтисослашган ҳунармандчилик. Патриархал ва ота уруғи муносабатларининг юзага келиши. Ибтидоий тасвирий санъатнинг пайдо

бўлиши. Давлатчилик тушунчаси. Жаҳонда илк давлатлар пайдо бўлишининг асосий омиллари. «Авесто» китобида қадимий давлатчилик тарихимизга оид маълумотлар. Ўлкамиз ҳудудларида дастлабки шаҳарсозлик маданиятининг шаклланиши. Қадимги Бактрия, унинг ўзбек давлатчилигининг шакллантиришдаги ўрни.

Қадимги Бактрия давлатининг ижтимоий-сиёсий ва маданий ҳаёти. Қадимги Хоразм ҳақидаги ёзма ва археологик маълумотлар. Қадимги Сўғдиёнанинг ижтимоий-иқтисодий ва маданий ҳаёти.

Аҳамонийлар давлатининг пайдо бўлиши ва уларнинг Ўрта Осиё давлатларини босиб олиши. Маҳаллий аҳолининг Аҳамонийлар босқинчилигига қарши озодлик учун кураши. Аҳамонийлар даврида Ўрта Осиёдаги сиёсий, иқтисодий ва маданий ҳаёт. Юнон-Македон қўшинларининг Искандар Зулқарнайн бошчилигида Ўрта Осиёга юриши. Спитамен бошлиқ халқ қасоскорларининг жасоратлари.

«Авесто»-зардуштийлик динининг муқаддас китоби. Наврўз байрамининг шаклланиши.

Искандар империясининг парчаланиши. Салавкийлар сулоласи. Бактрия давлатининг юнонлар бошқаруви давридаги ижтимоий-сиёсий ва маданий ҳаёти. Эллинизм маданиятининг ўзига хос хусусиятлари ва унинг Марказий Осиёга ёйилиши. Фарғона водийсида илк давлат тузилмасининг шаклланиши. Дован давлати. Кушонлар сулоласининг сиёсий ҳокимиятни эгаллаши. Қанғ давлатининг пайдо бўлиши ва унинг ўзбек давлатчилиги тарихида тўтган ўрни. Кушонлар даврида мамлакатимизнинг сиёсий ва иқтисодий ҳаёти. Кушонлар даврида маданий ҳаёт. Уруғ, қабила, элат, халқ ва миллат тушунчалари. Парфия давлатининг ижтимоий иқтисодий ҳаёти, Турон замида туркий қавмларнинг азалий этнос эканлиги. Ҳозирги ўзбек халқининг этник асосини ташкил қилган қабила, эллатлар. Чет эллик босқинчилар мамлакатимиз туб жой аҳолиси ирсиятини ўзгартира олмаганлиги. Илк ўрта асрлардаги этник - маданий жараёнлар. Туркий элатлар ва эроний тилли аҳоли ўртасидаги этник ва маданий муносабатлар. Ўзбекистон ҳудудларида туркий тил ва этник устунлик вазиятининг юзага кела бошлаши.

IX-XII асрларда қарлуқлар, ўғузлар, қипчоқлар, чиғиллар ва бошқа туркий қавмларнинг ўзбек халқининг этник шаклланишидаги ўрни. Эски ўзбек тилига асос бўлган қарлуқ-чиғил лаҳжасининг ривожланиши ва ёзма адабий тил даражасига кўтарилиши. Юсуф Хос Хожибнинг «Кутадғу билиг», Маҳмуд Кошғарийнинг «Девони луғотит турк», Хўжа Аҳмад Яссавийнинг «Ҳикматлар» асарларининг аҳамияти. Хоразм Маъмун Академияси ва унинг фаолияти.

XV аср охири - XVI асрларда Ўрта Осиёга Дашти Қипчоқ элатларининг кириб келиши, «Ўзбек» атамасининг келиб чиқиши. Совет истибдоди даврида Ўрта Осиёда «миллий давлат» чегаралашининг ўтказилиши ва унинг оқибатлари. Ўзбекистоннинг миллий мустақиллик давридаги этник ҳолати ва бу соҳадаги ижобий ўзгаришлар.

Энг қадимги даврларда пайдо бўлган миллатлараро йўллар. Буюк ипак йўлининг шаклланиш жараёни. Ипак йўлининг ривожланишида Самарқанднинг тутган ўрни. Буюк ипак йўли тармоқлари. Турк хоқонлиги даврида «Буюк ипак йўли» нинг аҳамияти. Буюк ипак йўли устидан назорат ўрнатиш учун ҳукмдорлар ўртасидаги курашлар. Ипак йўли мамлакатлараро сиёсий, дипломатик, маданий, диний алоқаларни таъминловчи омил сифатида. Амир Темур даврида Буюк ипак

йўлининг қайта тикланиши ва ривожланиши. Ипак йўли Шарк билан Ғарбни боғловчи ҳалқа сифатида. Жаҳондаги буюк географик кашфиётлар натижасида Буюк ипак йўли мавқеининг пасайиши. ЮНЕСКО раҳнамолигида «Буюк ипак йўли» дастўрининг тузилиши ва уни амалга оширишда Ўзбекистоннинг иштироки. «Европа - Кавказ - Осиё» транспорт йўлаги - ТРАСЕКАни барпо этиш масаласи. Эфталийлар давлатининг шаклланиши, унинг худудий ўрни. Эфталийлар даврида ижтимоий-иқтисодий ва маданий ҳаёт. Маздак харакатининг пайдо бўлиши ва унинг асосий ғоялари. Тўрк ҳоқонлиги ҳукронлиги даврида Ўрта Осиё. Тўрк ҳоқонлиги даврида мамлакатни идора этиш усули. Мамлакатдаги иқтисодий ва маданий ҳаёт.

Араб халифалигининг пайдо бўлиши ва унинг босқинчилик юришлари. Юртимизнинг араблар томонидан истило қилиниши. Ислом динининг юртимизга ёйилиши. Араб ҳукмдорларининг Марказий Осиёда юритган сиёсати. Муқанна кузголони ва унинг тарихий аҳамияти. IX аср бошларида Мовароуннахрнинг сиёсий ахволи. Тохирийлар давлати. Сомонийлар давлатининг ташкил топиши ва бошқарув тизими. Сомонийлар давлатида ер-сув муносабатлари ва солиқ сиёсати. Исмоил Сомоний ислохотлари. Қорахонийлар давлатининг ташкил топиши ва уларнинг сомонийларга қаршли вилоятларни босиб олиши. Қорахонийлар давлатидаги бошқарув усули на ижтимоий-иқтисодий ҳаёт. Ғазнавийлар давлатининг ташкил топиши, унинг ички ва ташқи сиёсати. Салжукийлар давлатининг юксалиши. Хоразмшоҳлар давлатининг юксалиши. Хоразмшоҳлар давлатининг бошқарув тизими, ижтимоий-иқтисодий ҳаёти.

IX-XII асрларда моддий ва маънавий маданиятнинг юксалишини таъминлаган шарт-шароитлар. IX-XII асрларда илм-фан равнаки. Ал Хоразмий, Ал Фаргоний, Фаробий, Наршахий, Ибн Сино, Беруний, Рудакий ва бошқа буюк аждодларимиз ижоди. Ислом динининг давлат таянчига айланиши. IX-XII асрларда туркий ва форсий адабиёт. IX-XII асрларда моддий маданият. IX-XII асрларда Ўрта Осиё тарихида тасаввуф таълимоти ва унинг ўрни.

Мугуллар ҳужуми арафасида хоразмшоҳлар давлатидаги вазият. Чингизхон (Темучин)нинг муғулларни бирлаштириб кучли давлат тузиши. Чингизхон ва Муҳхаммад Хоразмшоҳ ўртасидаги элчилик муносабатлари. Утруп фожияси ва мугулларнинг Марказий Осиёга ҳарбий юришлари. Темур Малик ва Жалолиддин Мангуберди жасорати. Мугулларнинг Бухоро ва Самарқандни босиб олиши. Урганч камали. Хоразмшоҳ кўшинларининг мағлубияти, унинг сабаблари. Муғуллар истилосининг даҳшатли оқибатлари. Чигатой улусининг ташкил топиши ва ундаги бошқарув тартиби. Маҳмуд Таробий кузголони, унинг тарихий аҳамияти. Кебекхоннинг маъмурий ва пул ислохотлари.

Чигатой улусининг парокандаликка учраши. Чигатой улусида маданий ҳаёт, XIV аср ўрталарида Мовароуннахрдаги ижтимоий-сиёсий вазият.

Амир Темурнинг сиёсий кураш майдонига кириб келиши. Амир Темур ҳокимиятининг урнатилиши. Самарқанд - Темур давлатининг пойтахти. Амир Темурнинг ҳарбий юришлари. Кўшиннинг тузилиши, Амир Темур - буюк давлат арбоби, машҳур саркарда. «Темур тузуклари» ва унинг аҳамияти. Амир Темур даврида салтанатни бошқариш тизими. Амир Темур вафотидан кейин империянинг парчаланиши. Темурийлар даврида хўжалик ва маданий ҳаёт. Мовароуннахрда Улуғбек ҳукмронлиги. Бу даврда Буюк ипак йўлининг аҳамиятининг ошиб

бориши. Солиқ сиёсати, товар – пул муносабатлари. Улуғбек академияси, XV асрнинг иккинчи ярмида темурийлар ўртасидаги ички курашларнинг авж олиши. Алишер Навоийнинг сиёсий ва адабий фаолияти. Темурийлар ҳокимиятининг инқирозга юз тутиши, унинг сабаблари. Муҳаммад Шайбонийхоннинг Мовароуннаҳрга юришлари ва шайбонийлар сулоласи ҳокимиятининг урнатилиши. Бобур буюк давлат арбоби ва унинг олим сифатида жаҳон тарихидаги тўтган ўрни. «Бобурнома» асари.

Шайбонийлар давлатида бошқарув тизими, ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ва маданий ҳаёт. Бухоро хони Абдуллахон II нинг мамлакатни бирлаштириш ва марказлашган кучли ҳокимиятни тиклаш учун олиб борган урушлари, унинг пул ислоҳотлари, ер – сув муносабатлари, сувни тежаш тўғрисидаги қонунлари. Бухоро хонлигининг ташкил топиши. Бухоро хонлиги - Аштархонийлар сулоласи даврида. Мангитлар даврида Бухоро амирлигининг ижтимоий ва давлат тузуми, ер – сув муносабатлари, солиқ сиёсати, шарқ мамлакатлари билан савдо алоқалари. Маданий ҳаёт. Хива хонлигининг ташкил топиши ва ундаги ижтимоий-иқтисодий, маданий ҳаёт. Хива хонлигининг Россия билан алоқалари. Қўқон хонлигининг ташкил топиши. Қўқон хонлигининг ижтимоий сиёсий, иқтисодий ва маданий ҳаёти. Ўзбек хонлиқларининг илғор Европа мамлакатларидан ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ва техника жиҳатидан орқада қолиши, унинг сабаблари. Ўзбек хонлиқларидаги сиёсий парокандалик, ўзаро низо ва бесамар урушлар.

XIX аср ўрталарида ўзбек хонлиқларининг ижтимоий сиёсий аҳволи ва ўзаро муносабатлари. Ўрта Осиё масаласида Англия билан Россия ўртасида рақобат. Чоризмнинг Марказий Осиёни босиб олиш учун ҳарбий юришлари. Кауфманнинг Бухорога юриши Самарқанднинг забт этилиши. Кауфманнинг Хива хонлигига босқинчилик юриши. Бухоро амирлиги ва Хива хонлигининг Россия васалларига айлантирилиши. Чор Россияси томонидан Қўқон хонлигининг босиб олиниши ва тугатилиши. Чоризмнинг улкамиздаги мустамлакачилик сиёсати. Мустамлакачилик бошқарув тизимининг урнатилиши. Чоризмнинг Туркистонда иқтисодий ҳукмронликни урнатиш тадбирлари, темирўллар қурилиши ва ундан кўзланган мақсад. Чоризмнинг Туркистонда мустамлакачиликни кучайтиришига қаратилган маданий ва маърифий сиёсати. Туркистон халқларининг чоризмнинг мустамлакачилик зулмига қарши миллий озодлик ҳаракатининг бошланиши, унинг босқичлари.

XX аср бошларида Туркистоннинг ижтимоий-сиёсий ҳаёти. Туркистонда жадиждлар ҳаракатининг юзага келиши, унинг босқичлари, атоқли раҳбарлари, М. Бехбудий, Чўлпон, Усмон Носир, Фитрат ва уларнинг ғоялари, жадижд мактабларининг очилиши, рус – тузем мактаблари, хайрия жамғармалари, театрлар, “Падаркуш” драмаси. Биринчи жаҳон урушининг улка ҳаётига салбий таъсири. 1916 йилги халқ кўзғолони ва унинг хусусияти. Россияда 1917 йил феврал буржуа - демократик инқилоби, унинг улкамизга таъсири. «Шурай Исломия», «Шурай Уламо» ташкилотларининг тузилиши ва уларнинг фаолияти. Туркистонда Ишчи ва Аскар депутатлари совети ва мусулмон меҳнаткашлари шуросининг тузилиши. Туркистонда советлар ҳокимиятининг урнатилиши. Ўлка мусулмонларининг фавқулодда IV қурултойи. Туркистон мухториятининг ташкил этилиши. Советлар ҳокимиятининг иқтисодий тадбирлари ва унинг оқибатлари.

Фарғона водийсида қаршилиқ курсатиш ҳаракатининг бошланиши, унинг моҳияти, ҳаракатлантирувчи кучлари, босқичлари. Туркистон АССРнинг тузилиши. «Ҳарбий коммунизм» сиёсати.

1917-1920 йилларда Хива хонлигида ижтимоий-иқтисодий, сиёсий вазият. Хива хонлигининг агдарилиши. Хоразм халқ Совет республикасининг тузилиши. 1917-1920 йилларда Бухоро амирлиги да ижтимоий-иқтисодий сиёсий аҳвол. Кизил армиянинг Бухорога ҳужуми. «Бухоро Халқ Совет республикаси»нинг ташкил топиши. Бухоро ва Хивада Советлар истибдодига қарши қуролли ҳаракат. XX асрнинг 20- йилларида ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий вазият. Ўзбекистон ССРнинг ташкил топиши. Ўҳорақалпоғистон мухтор жумҳуриятининг ташкил топиши. Ўзбекистонда саноатлаштириши сиёсати. Пахта мустақиллигига эришиш учун кураш ва унинг оқибатлари. қишлоқ ҳужалигини жамоалаштириш сиёсати ва унинг оғир оқибатлари. Қулоқлаштириш сиёсати ва унинг мудҳиш натижалари.

XX асрнинг 50-60 йилларида сув иншоотларининг қурилиши ва бунда ўзбек халқининг меҳнат жасорати. Иккинчи жаҳон урушидан кейинги йилларда Ўзбекистоннинг иқтисодий ҳаёти. Урушдан кейинги йилларда Ўзбекистон иқтисодиётини бошқариш соҳасидаги ҳатолар.

XX асрнинг 50-70 йилларида утказилган иқтисодий ислоҳотлар, уларнинг самарасизлиги. XX асрнинг 70-80 йилларида Ўзбекистон иқтисодиётидаги тангликлар ва нуқсонлар. Пахта яқка ҳокимлигининг оқибатлари экологик ҳолатнинг бузилиши. Орол фожеаси. XX асрнинг 50-80 йилларда Ўзбекистонда ижтимоий ҳаёт. Маданий инқилоб тушунчаси, унинг моҳияти. XX асрнинг 20-30 йилларида Ўзбекистонда маданий ҳаёт. «Ҳужум» ҳаракати ва унинг моҳияти. XX асрнинг 40-80 йилларда республиканинг маданий ҳаёти. Иккинчи жаҳон урушидан сунг Қорақалпоғистоннинг ижтимоий-иқтисодий аҳволи. СССРда маъмурий-бўйруқбозлик, тоталитар тузумининг қарор топиши. Сиёсий катагон, унинг босқичлари ва оғир оқибатлари. Мустабид совет тузуми томонидан ўзбек зиёлиларининг қувгин этилиши. Сталин вафотидан кейин шахсга сизиниш оқибатларини тугатиш соҳасида Ўзбекистонда амалга оширилган тадбирлар, унинг барбод бўлиши.

Иккинчи жаҳон урушининг бошланиши. Ўзбекистоннинг уруш гирдобига тортилиши. Ўзбекистон моддий ва маънавий кучларининг фашизмга қарши урушга сафарбар этилиши. СССРнинг ғарбий вилоятларидан саноат қорхоналари, ўқув ва илм масканлари, маданият муассасаларини, қочоқларнинг қучириб келтирилиши. Уруш йилларида Ўзбекистон саноати ва қишлоқ ҳўжалиги. Уруш йилларида Ўзбекистон фан ва маданияти. Ўзбекистонлик жангчиларнинг фронтда курсатган жасоратлари. Уруш йилларида қрим- татарлар, месхити турклар, чеченлар, қорачойлар ва бошқа халъларнинг ўз ватанидан бадарга қилиниши. Фашизмни тор-мор этишда Ўзбекистоннинг муносиб ўрни. Ўзбекистонда Хотира ва Қадрлаш куни, унинг моҳияти ва аҳамияти.

XX асрнинг 80-йиллари ўрталарида СССРнинг ижтимоий-сиёсий, иқтисодий, маънавий ҳаётида инқирозли вазиятнинг янада кескинлашуви, мамлакат иқтисодиётининг экстенсив ривожланиши, сув иншоотларининг қурилиши, пахта майдонларининг кўпайиши, пахта яқкаҳокимлигининг қарор топиши, экологик вазиятнинг ёмонлашуви, Орол фожеаси. «Қайта қуриш» концепциясининг

чекланганлиги, қийинчиликлари ва зиддиятлари. «Қайта қуриш» йилларида Ўзбекистонда ижтимоий-сиёсий ҳаёт. «Қайта қуриш» йилларида иқтисодий ислоҳ қилинишининг муваффақиятсизликка учраши, унинг сабаблари. Ўзбекистонда Президентлик лавозимининг таъсис этилиши. Ўзбекистон Республикасининг «Давлат тили ҳақида»ги қонунни қабул қилиниши. 1991 йил август воқеалари, СССРнинг таназзулга юз тутиши. Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг эълон қилиниши ва унинг тарихий аҳамияти. Умумхалқ сайловида И.А.Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Президенти этиб сайланиши. Мустақиллик йилларида Ўзбекистонда амалга оширилган сиёсий ислоҳотлар.

Ўзбекистонда қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимияти тармоқларининг шаклланиши. Мустақиллик шароитида Ўзбекистон Парламенти. Ўзбекистонда маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг шаклланиши. Икки палатали парламент тузиш тўғрисидаги Ўзбекистон референдуми. Ўзбекистонда суд ҳокимияти ислоҳотлари. Ўзбекистонда Вазирлар маҳкамасининг ижро этувчи ҳокимиятнинг муҳим бўғини сифатидаги ўрни. Ўзбекистонда фуқаролик жамияти асосларининг яратилиши. Ўзбекистонда узини-узи бошқарув органларининг ташкил этилиши. Ўзбекистонда демократик жамиятга ҳос сайлов тизимининг барпо этилиши. Ўзбекистонда куппартиявийликнинг қарор топиши. Мустақиллик даврида Ўзбекистонда оммавий ахборот воситалари. Ўзбекистон Республикасининг бозор муносабатларини шакллантириш йўли «ўзбек модели». Ўзбекистонда амалга оширилган иқтисодий ислоҳотларнинг стратегияси, устувор йўналишлари, босқичлари. Ўзбекистонда давлат мулкни хусусийлаштириш механизмнинг яратилиши, Ўзбекистонда куп укладли иқтисодийнинг барпо этилиши. Ўзбекистонда бозор инфратузилмасининг шаклланиши. Мустақиллик даврида Ўзбекистонда қончиликни ривожланиши. Ўзбекистоннинг замонавий автомобиль ишлаб чиқарувчи мамлакатлар қаторига қўшилиши. Ўзбекистон иқтисодиётида қишлоқ хужалигининг ўрни ва имкониятлари.

Ўзбекистонда миллий валюта - сумнинг муомилага киритилиши. Мустақиллик йилларида Ўзбекистонда иқтисодий барқарорликнинг таъминланиши ва тараққиёт курсаткиларининг аҳамияти. Бозор иқтисодиётига утиш даврида Ўзбекистоннинг қучли ижтимоий сиёсати. Мустақиллик йилларида Ўзбекистонда маънавий ҳаёт. Ўзбекистонда диний кадрлар ва ислом маънавиятининг тикланиши. Ўзбекистон Республикасида давлат ва диннинг ўзаро муносабати, унинг асосий тамойиллари. Ўзбекистоннинг миллий истиқлол ғояси, унинг аҳоли онига сингдириш зарурати. Ўзбекистон Республикасида «Таълим тўғрисида»ги қонун ва «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури» нинг қабул қилиниши. Ўзбекистон Республикасида фаннинг ривожланиши, интеллектуал салоҳиятнинг ўсиши. Самарқанд: кеча, бугун, эртага. Ўзбекистон Республикасида аҳоли соғлиғини сақлаш тизими.

XXI аср бусоғасида дунё. Халқаро вазият ва қучлар нисбатининг тубдан ўзгариши. Ўзбекистоннинг жуғрофий-сиёсий имкониятлари. Ўзбекистонда тинчликсевар мустақил ташки сиёсат асосларининг ишлаб чиқилиши, унинг тамойиллари. Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамиятига қўшилиши. Ўзбекистоннинг МДҲ билан кўп томонлама ва икки томонлама алоқалари. 2009 йил «Қишлоқ тараққиёти ва фарованлиги йили». Халқаро терроризмга қарши кураш да

Ўзбекистоннинг тўтган ўрни. Ўзбекистоннинг хорижий мамлакатлар билан ҳамкорлиги. Ўзбекистоннинг Шанхай ҳамкорлик ташкилотида тўтган ўрни. Тошкент шаҳри «Ислом маданияти пойтахти». Ўзбекистонда қўшма корхоналарнинг ташкил топиши ва уларнинг фаолияти. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг конунчилик палатаси ва унинг вазифалари. Жаҳон цивилизацияси тарихида Самарқанднинг тўтган ўрни. Ўзбекистон Республикасида икки палатали Парламент тизимнинг шаклланиши ва унинг аҳамияти. Ўзбек халқининг ислом маданияти ривожига қўшган беқиёс ҳиссасини юксак эътирофи. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлис Сенати ва конунчилик палатасининг 2005 йил 28 январдаги қўшма мажлисида Президент И.А.Каримовнинг сузлаган нутқи. «Бизнинг бош мақсадимиз - жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизация ва ислоҳ этишдир».

И.А.Каримовнинг “Ўзбекистон мустақилликка эришиш остонасида” номли китобининг мазмун-моҳияти. Асарда Ўзбекистонда мустақилликка эришиш остонасида сиёсий вазият, қишлоқ хўжалигидаги аҳвол, “пахта иши” нинг тўқиб чиқарилиши, пахта яккаҳокимлигининг салбий оқибатлари, суд-ҳуқуқ соҳасидаги тадбирлар ва уларнинг моҳияти. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг 2014 йил 15-16 май кунлари Самарқанд шаҳрида бўлиб ўтган “Ўрта асрлар Шарқ алломалари ва мутафаккирларининг тарихий мероси, унинг замонавий цивилизация ривожигаги роли ва аҳамияти” мавзусидаги халқаро конференциянинг очилиш маросимидаги нутқи ва унинг мазмун-моҳияти.

Президетимиз Ш.Мирзиёевнинг Олий Мажлисга мурожатномаси. Ўзбекистон Республикаси президенти Ш.М.Мирзиёев томонидан ижтимоий-иқтисодий ислоҳотларни янада жадаллаштирилиши. 2017-2021 йилларга мўлжалланган Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш “Ҳаракатлар стратегияси”. Президетимиз Ш.Мирзиёевнинг БМТ нинг 72-сессиясидаги маърузаси. Кейинги йилларда мамлакатимиз ижтимоий-иқтисодий ҳаётида содир бўлаётган муҳим ислоҳотлар ва ўзгаришлар.

Ўзбекистон давлатчилиги тарихи

Қадимги давлатларнинг ривожланиш босқичлари, ижтимоий иқтисодий муносабатлар, бошқарув тизимидаги функциялар; иқтисодий функциялар; ижтимоий функциялар; ҳарбий-сиёсий функциялар; ҳудудий функциялар ва уларнинг фаолиятлари.

Ўрта Осиё жумладан, Ўзбекистон ҳудудида ривож топган илк давлар-подшоликлар, Ахмонийларнинг чекланмаган подишо ҳокимияти (мутлоқ монархия) Сатрапликларда бошқарув тизими; Александр Македонскийнинг бошқарув фаолияти; юнон-бактрия давлат бошқарув тартиби ва давлат тузими; Кушон давлати (подшолигида) хўжалик бошқаруви; Қанғ давлати ҳудуди ва тизими;

Эфталийлар давлатида ижтимоий-иқтисодий тузум; Турк хоқонлиги ва унинг маъмурий тузилиши, ижтимоий иқтисодий тузumi ва давлат бошқарув тартиблари (Хоқон) эл, улус маҳаллий бошқаруви; туман ҳокимликлари, қишлоқ ва шаҳар жамоалари.

Арабларнинг Ўрта Осиёни истило этиши ва уларнинг Мовароуннаҳрдаги бошқаруви; ижтимоий сиёсий жараёнлар. Ўрта Осиёда ислом динининг тарқалиши ва етакчи мавқега эга бўлиши; маҳаллий бошқарув тартиби. Самонийлар давлати;

ижтимоий-сиёсий жараёнлар; давлат бошқарув тартиби; ҳуқуқий муносабатлар. Қороҳонийлар давлати; маъмурий тузилиши, худуди; давлат бошқаруви тартиблари; ижтимоий – сиёсий тузими (Хоқон-Қороҳон); ҳуқуқ-тартиботи.

Хоразмшоҳ-ануштегинийлар давлатининг ташкил топиши, маъмурий тузилиши бошқарув тартиблари; ижтимоий иқтисодий ҳаёти.

Чигатой улуси;-маъмурий тузулиши ва бошқарув тартиблари; ҳарбий-сиёсий ва давлат бошқарувининг қарор топиши, ижтимоий – иқтисодий ҳаёти.

Амир Темурнинг сиёсий ҳокимиятни қўлга олиши ва марказлашган давлат асосларининг яратилиши. Амир Темур зукко, тажрибали ва сиёсатдон, буюк давлат арбоби. Давлат бошқарувидаги ислохотлар. Амир Темурнинг эл юртни ўз тасарруфи ва итоатида тутиш учун тузган ўн икки «тузуг»и: давлат бошқарувида даргоҳ ва девонлар. Даргоҳ энг олий давлат идораси. Девондаги Вазирлар (биринчиси Вазири аъзам; иккинчиси-ҳарбий вазир; учинчи –турли сабабларга кўра назоратсиз қолган мол-мулклар, сайёҳлар ва зиёратчилар ишлари бўйича мутасадди; тўртинчи-молия вазири; бешинчиси-адлия вазири; олтинчиси-назоратчи, девони мушрифга раҳбарлик қилган; еттинчиси-девони иншо) фаолияти. Маъмурий ҳудудий бошқарув. Давлатни улусларга бўлиб бошқариш. Саройдаги мансаб ва унвонлар. Диний ва қозихона унвонлари. Ҳарбий мансаблар. Амир Темурнинг ҳарбий ислоҳоти ва унинг бугунги кундаги аҳамияти.

Бухоро хонлиги: марказий ва маҳаллий бошқарув тартиблари. Шайбонийлар давлатининг маъмурий тузилиши. Абдуллахон II нинг сиёсат майдонига чиқиши. Бухоро хонлигининг вилоят (улус)лари. Бухоро шаҳри ва унга тегишли туманлар бошқаруви. Тобе ҳудудлар. Хонликнинг чегаралари. Ҳарбий соҳа. Суд ишлари ва шариат қонунлари. Қозилик идоралари. Жиноят ва жазо турлари. Аштархонийлар давлат тизими, бошқарув тартиблари. Хон-расман олий ҳокимият бошлиғи. Сарой амалдорларининг амалда марказий бошқарувда тутган ўрни. Марказий бошқарувнинг заифлиги. Балх шаҳрининг марказ сифатидаги аҳамияти. Оталикнинг мавқеи. Вилоят ҳокимларининг бошқарув тизими. Ҳарбий ва маъмурий амалдорларининг ҳуқуқлари. Дин пешволари ва Жўйбор хожаларининг мавқеи. Манғитлар сулоласи хумқронлиги даврида давлат бошқаруви ва маъмурий тизим. Амир – энг олий ҳукмдор. Давлат бошқарувида кушбеги мансабининг аҳамияти. Сарой унвонлари ва мансаблари: ҳарбий амалдорлар, сарой амалдорлари, диний унвон ва мансаблар. Унвонлар ва даражалар.

Хива хонлиги: худуди, маъмурий тузилиши, марказий ва маҳаллий бошқарув тартиблари. Сарой амалдорлари, марказий ва маҳаллий бошқарувдаги ижтимоий табақалар, ҳарбий маъмурий амалдорлар, Кенгаш, иноқ, шайхулислом, девонбеги, ясовулбоши диний унвон ва мансаблар.

Қўқон хонлиги: худуди, давлат тизими, маъмурий тузилиши, марказий ва маҳаллий бошқарув тартиблари. Сарой унвонлари ва мансаблари: олий даражали, ўрта даражали, паст даражали. Ҳарбий маъмурий мансаблар ва унвонлар.

Туркистон ўлкасида ҳарбий-маъмурий ҳокимият тизимининг юзага келиши. Туркистон ўлкаси ички бошқарувини ташкиллаштиришда имприяга хос маъмурий анъаналар, мутлоқ ҳарбий қўмондонлик ва подшо ғазнаси манфаатларидан келиб чиқиб ўтказилиши. Туркистон генерал-губернаторли-

гида хокимият тузумини ва унинг функциялари. Зарафшон округи ва Амударё бўлимлари фаолияти.

Мустамлака бошқарув тизимининг такомиллаштирилиши. Россия империясининг кўчирувчилик сиёсати. Хокимият, полиция ва суд органлари, фаолият доирасининг кенгайиши. Россия империясининг Туркистондаги миллий сиёсатининг ўзига хос хусусияти.

1917- йил сиёсий жараёнларида Туркистон. Туркистон Мухторияти миллий демократик давлатчиликнинг дастлабки тажрибаси. Советлар андозаси асосида ТАССР ташкил топиши. Болшевиклар тузумига қарши кураш. ХХСР ва БХСР ларнинг ташкил топиши.

Ўрта осийда миллий-худудий чегараланишнинг ўтказилиши мақсад ва мохияти. Ўзбекистон ССР нинг ташкил топиши.

Ўзбекистон ССР нинг ижтимоий-сиёсий ривожланиши СССР да бошқарувнинг маъмурий-буйруқбозлик тизими ўзининг барча салбий кўринишлари билан қарор топиши ва мустахкамланиши шароитида содир бўлиши. Ўзбекистонда синфий мафкурага асосланган коммунистик партиянинг мутлоқ хукмронлигининг ўрнатилиши. Ўзбекистон ССР Конституциясининг қабул қилиниши.

1991 йил 31 август “ Ўзбекистон Республикаси мустақиллиги асослари тўғрисидаги қонун” – ни қабул қилиниши ва 1 сентябрни Мустақиллик куни деб эълон қилиниши. Ўзбекистонда давлат бошқарувининг янги, замонавий ва самарали тизимининг шаклланиши ва ривожланиб бориши. Ўзбекистон мустақиллиги ҳуқуқий асосларининг яратилиши. Конституциянинг қабул қилиниши.

Ўзбекистонда ҳуқуқий демократик ва фуқаролик жамиятини барпо этишда мамлакатни модернизациялашда амалга оширилаётган жараёнлар мохияти. Миллий давлат тизимининг барпо қилиниши ва бошқарувда янги, самарали усулларнинг қарор топиши. Давлат хокимияти ва бошқарувини демократлаштириш жараёнида Президентлик институти ўрни ва роли. Мустақиллик йилларида Қорақалпоғистон Республикаси давлатчилиги тараққиёти. Ўзбекистон Республикасининг жаҳон ҳамжамиятига қўшилиши.

Шарқ алломаларининг илмий мероси

Мусо Хоразмийнинг дунё фанига катта ҳисса қўшиши. “Ал – китоб ал-мухтасар фи хисоб ал-жабр ва ал- муқобала” номли рисоласида “Алгебра” сўзига асос солиниши. Хоразмийнинг “Зижи” астрономиянинг ривожланишига туртки бўлиши. Боғдоддаги халифа ал-Маъмун саройида Хоразмий ижоди. Мусо ал-Хоразмий “Байт-ул Хикма”нинг илмий мудирини. Мусо Хоразмийнинг 20 дан ортиқ асар яратиши. Унинг алгебрик рисоласини XII асрда Испанияда лотин тилига ўтирилиши, Мусо ал-Хоразмийнинг энг йирик астрономик асари – “Зиж” дир. Ушбу асарнинг аҳамияти. Мусо ал-Хоразмийнинг хизматларини жаҳон афкор оммаси томонидан эътироф этилиши.

Абу Абдуллох Хоразмийнинг Сомонийлар подшоси Нух II нинг вазири Абул Хасан ал-Утбий хузурида котиб бўлиб ишлаши. “Мафотих ал-Улум ” (Илмлар қалитлари) асари Абу Абдуллох Хоразмийнинг шоҳ асари. Ушбу асарда “Араб илмлари” нинг тавсифи. Фикҳ. Калом. Грамматика.Тарих. Шеърят ва аруз. “Мафотих ал-Улум” асарида анъанавий бўлмаган, яъни “Араб бўлмаган”

илмларга тавсиф. Фалсафа. Мантиқ. Тибб. Арифметика. Хандаса. Илм ун-нужум. Муסיқа. Механика. Кимё. Абу Абдуллох ал-Хоразмий ва Ўрта Осиёда илмшунослик.

Абул Аббос Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Касир ал-Фарғоний Ўрта Осиёлик машхур мутафаккир алломадир.

Ал-Фарғонийнинг Марвда ижод қилиши. Ал-Фарғонийнинг Боғдоддаги фаолияти. Ал-Фарғонийнинг расадхонада кузатишлар олиб бориши. Ал-Фарғоний томонидан 861-йилда Нил дарёси сувининг сатхини ўлчовчи нилометрни ясаши.

Ал-Фарғонийнинг “Самовий ҳаракатлар ва умумий илми нужум китоби” асари ва унинг XII асрдаёқ Европада латин тилига таржима қилиниши. “Алфраганус”номи билан унинг асарларини Европада чоп этилиши ва Университетларда асосий қўлланма сифатида ўқитилиши. Ал-Фарғоний ўрта асрларда табиий – илмий билимларнинг ривожига улкан ҳисса қўшган аллома. 1998-йилда Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармони билан алломанинг 1200 йиллик таваллуд санасининг нишонланиши.

Аҳмад ал-Марвазий (тахминан 780-880 йй.) нинг Боғдод илмий мактабида тутган ўрни. “Хабаш ал-Ҳосиб (Хабаш ҳисобчи)” Аҳмад ал-Марвазийнинг “Зижи” ва унинг аҳамияти. Ал-Марвазий халифа ал-Маъмун даврида олиб борилган тажриба ва илмий тадқиқотларнинг фаол иштирокчиси. Ал-Марвазийнинг 20 га яқин асарлар яратиши ва унинг фан тарихидаги ўрни.

Ҳадис илмининг ривожига олтин давр. Ислом дунёсидаги энг нуфузли манбалар деб тан олинган 6 та ишончли ҳадислар (Ас сиҳоҳ ас-ситта). “Ҳадис илмида Амир ал-Мўъминийн” деган шарафли номга сазовор бўлган Имом ал-Бухорийнинг илм излаб саёхат қилишлари. Имом Бухорийга сабоқ берган устозлар. Термизлик машхур муҳаддис Абу Исо ат-Термизий ал-Бухорийга ҳам шогирд, ҳам сафдош. Имом ал-Бухорийнинг Нишопурдаги фаолияти. Имом ал-Бухорийнинг Бухоро амири Холид ибн Аҳмад аз-Зухалий билан алоқасининг бузилиши.

Имом ал-Бухорийнинг “Ал-Жомеъ ас-саҳиҳ”, “Ал – Адаб ал-муфрад” асрлари. Имом ал-Бухорийнинг ҳадислар тўплами. Қуръондан кейинги иккинчи ўринда турадиган манба. 1998 – йилда Ўзбекистон Республикаси Президенти фармони билан буюк ҳадисшунос олимнинг 1225 йиллик таваллуд кунининг нишонланиши. Имом ал-Бухорий мақбарасининг қайта тикланиши тарихий воқеа.

Абу Исо Муҳаммад ат-Термизийнинг ҳадисшунос олим бўлиб етишишидаги омиллар. Унинг шарқ мамлакатларига сафари. Алломанинг устозлари. Буюк муҳаддис мактабидан етишиб чиққан шогирдлар. Ат-Термизийнинг “Ал-Жомиъ”, “Аш-Шамоил ан-Набавийа”, “Ал-илал фи-л-ҳадийс” каби асрлари ва уларнинг ислом оламидаги аҳамияти.

“Аш-Шамоил ан-Набавийа” асари пайғамбар Муҳаммад алайҳиссаломнинг шахсий ҳаётлари, суврат ва сийратлари, одатлари ҳақидаги 408 ҳадисни ўз ичига олган муҳим манбадир.

Ат-Термизийнинг 1200 йиллик юбилейини 1990-йилда ўтказилиши.

Абу Наср ибн Муҳаммад ибн Узлуғ Тархон – Форобий жахон маданиятига катта ҳисса қўшган Марказий Осиёлик машхур файласуф. “Муаллим ус-соний” Форобий ижодида Боғдод даври. Форобийнинг ўз илмини оширишдаги саъйи ҳаракатлари. Форобийнинг Дамашқдаги фаолияти. Форобийнинг ўрта аср даври

табиий – илмий ва ижтимоий билимларининг қарийб барча соҳаларида 160 дан ортиқ асарлар яратиши. Форобийнинг қадимги Юнон мутафаккирлари асарларига шарҳлар ёзиши. Унинг фалсафанинг умумий масалаларга бағишланган асарлари. Фалсафа ва табиий фанларнинг фан сифатидаги мазмуни, тематикаси ҳақидаги асарлари. Унинг ижтимоий-сиёсий, давлатни бошқаришга, ахлоқ, тарбияга оид асарлари. Форобийнинг табиий-илмий фанлар ҳақидаги қарашлари. “Илмларнинг келиб чиқиши ва таснифи” асарида 30 дан ортиқ фаннинг таърифи. Форобийнинг фалсафий таълимоти. Борлиқнинг келиб чиқиши ҳақида Форобий. Форобийнинг “Илм ва санъатнинг фазилатлари” асари. Форобийнинг “Ақл маънолари ҳақида” рисоласи. Форобий лирикасининг мусулмон шарқидаги матиққа оид фикрларининг ривожига таъсири.

Форобийнинг “Фозил шаҳар аҳолисининг маслағи” рисоласи. Фозил жамият ҳақидаги ўйлар. Форобийнинг “Муסיқа ҳақида катта китоб” асари, унинг ўрта асрда йирик муסיқашунос сифатида шухрат топишига сабаб бўлиши. Шарқдаги Форобий издошлари. Фанда Форобийшуносликнинг ривожланиши.

Абу Бақр ибн Али Исмоил Қафғол аш-Шоший (903 -976 йй) нинг дастлабки сабоқлари. Унинг Имом ал-Бухорий ва Абу Исо Муҳаммад ат-Термизийларнинг илмий мероси орқали танишуви. Қафғол аш-Шошийнинг фикҳ билимларини атрофлича ўрганиши. Унинг Ҳижоз, Боғдод, Дамашқ каби шаҳарларга илм излаб бориши. Қафғол аш-Шошийнинг қонуншунос ва тарих бўйича устози Абу – Жаъфар Муҳаммад ибн Жарир ат-Табарий. Аш-Ашъарий Қафғол аш-Шошийнинг иккинчи устози. Ундан калом илмини ўрганиши. Қафғол аш-Шошийнинг “Одоб ал-Қози”, “Одоб ал-Баҳс” асарлари. Қафғол аш-Шошийнинг қонуншуносликга оид асарларининг ислом мамлакатларига кенг тарқалиши. Қафғол аш-Шошийнинг дипломатик номлари. Қафғол аш-Шошийнинг “Хазрати Имом” Дея улуғланиши

Абу Мансур ал-Мотурдий суний этикодидаги икки йирик оқимлардан бири бўлмиш Мотурудия оқимининг асосчиларидан. Мотурудийнинг Самарқандда дастлабки илмларни ўрганиши. Сомонийлар ҳукмронлик йиллари аллома яшаган давр. Ал- Мотурудийнинг устозлари. Унинг Ҳанафия мазҳаби олимларидан сабоқ олиши. Фақиҳлар ва муҳаддислар билан мулоқотлар.

Абу Мансур ал-Мотурудийнинг “Китоб ат – тавҳид” асари ва унинг аҳамияти. Унинг ислом динидаги сунийларнинг тўртта асосий мазҳаби асосчисиларининг асарларини ўрганиб, фикҳ ва каломга оид китоблар ёзиши. “Таъвилот ал-Қуръон ” асари.

Абу Мансур ал- Мотурудийнинг издошлари ва шогирдлари. Унинг ислом дини Ҳанафия мазҳабини Мовороуннаҳрда тарқалиши ва ўзидан кейинги авлодларга қурсиз етазишда катта ҳисса қўшиши. Мотурудийнинг дунё олимлари томонидан эътироф этилиши. Мотурудийнинг “Имом ал-Худо” ва “Имом ал-мутакаллимин” (Ҳидоят йўли имом ва мутакаллимлар имоми) дея эҳтиром кўрсатилиши. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 3 – декабрда қабул қилинган қарорига биноан 2000 йилда алломанинг 1130 йиллиги таваллуд санасининг нишонланиши.

Абу Али ибн Сино яшаган даврга характеристика. Ибн Синонинг дастлабки сабоқ олишлари. Ибн Синонинг Маъмун Академиясидаги фаолияти. Уни Исфохонга қочиши. Ибн Сино ҳаёти ҳақида Жузжоний. Ибн Синонинг 450 дан зиёд асар ёзиши.

Унинг “Китоб уш-шифо”асари. “Донишнома” Ибн Синонинг фалсафий асари. Ибн Сино замонасининг етук шоири. “Уржуза” номли тиббий асар. Ибн Синонинг “Тиб қонунлари” асари ва унинг аҳамияти. “Қонун”нинг 800 йил давомида ҳақимлар учун асосий қўлланма бўлиши. Ибн Синонинг фалсафий қарашлари. Унинг “Шайх ур-раис” номига сазовор бўлиши. Ибн Синонинг издошлари ва шогирдлари. Ибн Сино асарларини Европада XII асрда бошлаб лотин тилига ўгирилиши. Абу Али ибн Сино Шарқ Уйғониш даврининг буюк мутафаккири.

Ўрта асрларнинг қомусий алломаси Беруний яшаган даврга қисқача характеристика. Хоразм Маъмун академиясининг вужудга келиши. Абу Райҳон Берунийнинг Хоразмшоҳлар саройидаги фаолияти. Абу Наср Мансур ибн Ироқ Берунийнинг устози. Берунийнинг қадимги тилларни ўрганиши. Беруний ва Маҳмуд Ғазнавий. Берунийнинг “Қадимги халқлардан қолган ёдгорликлар” асари. Берунийнинг тарих концепцияси. Берунийнинг “Хиндистон” асари хиндшуносликда тенги йўқ асар. Берунийнинг “Минерология” асари ушбу соҳада ноёб асар. Берунийнинг доривор гиёҳларга бағишланган “Сайдана” асари. Берунийнинг “Ибн Сино билан ёзишмалари” ва унда дунёқараш масалалари. “Геодезия” асари. Беруний асарларининг мусулмон Шарқи маданиятига таъсири. Беруний асарларига бағишланган европалик олимлар асарлари. Ўзбекистонда Берунийшунослик. Ўзбекистонда Фан соҳасида Беруний номидаги Давлат мукофоти таъсис этилиши.

Абул ал Муъийн ан-Насафий (1027 – 1147 йй.) ислом илоҳиёти, фалсафаси, калом илмини ривожлантирган аллома. Насафий ал-Мотурдий таълимотининг давомчиси. Насафийнинг калом илми масалаларига бағишланган 15 дан зиёд асарлари. Алломанинг “Баҳр ал-калом” китоби ислом дини фалсафасини ташкил қилган калом илми бўйича энг қимматли манбадир.

Маҳмуд аз-Замахшарий (1075 -1144 йй.). Хоразм заминида жаҳон фани ва маданияти ривожига муносиб ҳисса қўшган аллома. Бухородаги таҳсил. Маҳмуд аз-Замахшарийнинг устозлари. Олимнинг Марв, Нишопур, Исфаҳон, Шош ва Боғдод ҳамда Маккада илмий ишлар билан шуғулланиши. Унинг Маккада “Жоруллоҳ” (Аллохнинг қўшниси) лақабини олиши. Замахшарий араб грамматикаси, луғатшунослик, адабиёт, аруз илми, жуғрофия, тафсир, Ҳадис ва фикҳга оид 50 дан ортиқ асарлар ёзиши. Унинг араб тили грамматикасига оид “Ал-Муфассал” номли китобини ёзиши. Замахшарий ижодини ўрганилиши тарихидан. Аз-Замахшарийнинг “ Ал-Кашшоф ан-ҳақоик ит-танзийл ва уйун ил-ақвойил фи вужух ит – таъвийл ”(“Қуръон ҳақиқатлари ва уни шарҳлаш орқали сўзлар кўзларини очиш”) асарини Қуръон тафсирига бағишланиши. “Ал – Кашшоф ”асари Қуръонни ўрганишда муҳим манба. Замахшарийнинг даҳоси ва билими бутун мусулмон Шарқида унга катта шухрат келтириши.

Бурхонуддин ал-Марғиноний (1123-1197 йй.) Ўрта Осиёдаги буюк фикҳшунос аллома уни Самарқанддаги фаолияти. Уни таълим олган 40 дан ошиқ устози. Унинг фикҳшуносликка оид асарлари. Ал-Марғинонийнинг бутун ислом оламида машҳур бўлган “ Ҳидоя ”асари. “ Ҳидоя ”даги фикҳий масалалар. “Ҳидояни” нашр этилиши. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Қарорига асосан 2000 йилда Ал-Марғинонийнинг 910 йиллик таваллуд санасининг кенг жамоатчилик томонидан нишонланиши.

Ўзбекистоннинг энг янги тарихи

Совет тузумининг сиёсий, иқтисодий, ижтимоий таназзулининг Ўзбекистонга таъсири. Ўзбекистонда янги раҳбар Ислом Каримовнинг ҳокимиятга келиши. Унинг республикадаги ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий жараёнларни, ҳамда миллатлараро муносабатларни изга солиш борасидаги дастлабки чора-тадбирлари. Ўзбек тилига Давлат тили мақомини берилиши. “Пахта иши” қатағонларига барҳам бериш борасидаги амалий ҳаракатлар.

Ўзбекистонда Президентлик бошқарувининг жорий этилиши. И.А. Каримовнинг Ўзбекистон Президенти этиб сайланиши. “Мустақиллик Декларацияси”нинг қабул қилиниши. Ўзбекистон билан марказ муносабатларининг кескинлашуви. Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов асарларида Ўзбекистоннинг мустақилликка эришиш жараёнларининг ёритилиши.

Ўзбекистоннинг энг янги тарихини даврлаштириш. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1998 йил 26 июндаги бир гуруҳ тарихчи олимлар ва зиёлилар билан учрашуви. Ислом Каримовнинг “Тарихий хотирасиз келажак йўқ”, “Юксак маънавият – енгилмас куч”, “Ўзбекистон мустақилликка эришиш оstonасида” ва бошқа қатор асарлари. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2012 йил 27 январдаги “Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳузурида Ўзбекистоннинг янги тарихи бўйича Жамоатчилик Кенгашини ташкил этиш тўғрисида”ги Қарори.

Мустақиллик тушунчаси. Мустақиллик – ўзбек халқининг азалий орзуси. Ўзбекистон Давлат суверенитетининг эълон қилиниши. Мустақил Ўзбекистоннинг биринчи Президенти Ислом Каримов томонидан амалга оширилган дастлабки ислохотлар. Ўзбекистон мустақиллиги ҳуқуқий асосларининг яратилиши. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва давлат рамзларининг қабул қилиниши.

Ўзбекистоннинг ўзига хос истиқлол ва тараққиёт йўли. Тараққиётнинг «Ўзбек модели». Иқтисодий ислохотларнинг беш тамойили.

Сиёсий ислохотларнинг бошланиши. Миллий давлат тизимининг барпо этилиши, бошқарувда янги усулларнинг шакллантирилиши, қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимияти қарор топиши. Ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларининг янада демократлаштирилиши. Жамиятни эркинлаштиришнинг янги босқичи, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг шакллантирилиши. Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг асарларида Ўзбекистонда демократик давлат барпо этиш йўллариининг асослаб берилиши.

Демократик сайлов тизимини барпо этилиши ва унинг асосий тамойиллари. Кўппартиявийлик тизимининг шаклланиши ва ривожланиши. Ўзбекистонда инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари кафолатининг яратилиши. Суд ҳокимиятидаги ислохотлар. Жамиятни демократлашувида оммавий ахборот воситаларининг роли. Матбуот турларининг кўпайиши. Икки палатали парламентнинг шаклланиши: қонунчилик палатаси ва Сенат фаолияти. Маҳаллий давлат ҳокимияти тизимидаги ўзгаришлар. “Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш” концепциясининг моҳияти.

Ўзбекистон Республикасида бозор муносабатларининг шаклланиши, унинг йўналишлари, босқичлари ва хусусиятлари. Иқтисодий ислохотларнинг беш тамойилининг амал оширилиш механизми. Бозор инфратузилмасининг

шаклланиши, қишлоқ хўжалигидаги ислоҳотлар, унинг вазифалари ва йўналишлари. Саноат, автомобилсозлик соҳасини ривожланиши. Молия-банк тизими, макроиқтисодий барқарорлаштиришга эришиш. Кучли ижтимоий сиёсат концепциясининг шаклланиши, босқичлари ва ривожлантирилиши. Нодавлат, ноижорат ташкилотларининг ижтимоий ҳимояни амалга оширишдаги иштироки.

Жаҳон молиявий инқирозини юзага келиш сабаблари, оқибатлари ва уни Ўзбекистонда бартараф этиш йўллари. Мамлакат иқтисодийтини модернизация ва диверсификация қилиниши, банк-молия тизимини мустаҳкамлаш. Эришилган янги марралар.

Мустақиллик йилларида маънавий ва маърифий ҳаёт. Миллий истиқлол ғояси ва мафкуравий масалалар. Миллий урф-одатлар, қадриятлар ва анъана-наларнинг тикланиши.

Мустақиллик йилларида буюк аجدодлар ва тарихий шахсларга бўлган эътибор. Ўзбекистон Президенти Ислам Каримовнинг аждодлар мероси ва миллий қадриятларни тиклаш борасидаги хизмати. Тарихий шаҳарлар (Бухоро, Самарқанд, Марғилон, Қарши, Тошкент, Хива, Шаҳрисабз)нинг юбилейларининг жаҳон миқёсида нишонланиши. Тошкент шаҳрининг Ислам маданияти пойтахти деб эълон қилиниши ва унинг аҳамияти. Маданият ва санъат соҳасининг ривожланиши. Халқаро кўрик танловларнинг ўтказилиши. Миллий спорт турларининг ривожлантирилиши. Ўзбекистонда миллатлараро ва динлараро муносабатлардаги барқарорликни таъминлаш борасидаги давлат сиёсати.

Мустақиллик йилларида илм-фан ривожланиши. Янги жамият қуришда таълим ва тарбиянинг роли. “Таълим тўғрисида”ги Қонун ва “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”нинг қабул қилиниши. Дастурнинг мақсад ва вазифалари, уни амалга ошириш механизми ва босқичлари. Таълимнинг миллий моделини шаклланиши ва ривожланиши.

Ўзбекистон мустақиллиги йилларида Қорақалпоғистон давлатчилиги тараққиёти – Мустақил Қорақалпоғистон давлатининг ижтимоий-иқтисодий тараққиёти ва амалга оширилган туб ислоҳотлар. Халқ таълими фан ва маданият. Орол муаммосини бартараф қилишга қаратилган дастурни қабул қилиниши ва кучли ижтимоий ҳимояни амалга оширилиши.

Ўзбекистонда тинчликсевар мустақил ташқи сиёсат ва унинг жаҳон ҳамжамияти томонидан тан олинishi. Ўзбекистоннинг халқаро ташкилотлар ва хорижий мамлакатлар билан иқтисодий-сиёсий алоқаларининг йўлга қўйилиши. Ўзбекистон Республикасининг БМТга қабул қилиниши ва жаҳон ҳамжамиятидаги ўзига хос ўрни. Ўзбекистоннинг МДХдаги ўрни ва мавқеини ошиб бориши. Ўзбекистоннинг Марказий Осиё давлатлари билан ўзаро ҳамкорлиги. Ўзбекистоннинг Европа Иттифоқи мамлакатлари билан истиқболли ҳамкорликлари. Ўзбекистоннинг геосиёсий ва геоиқтисодий ўрни. Ташқи сиёсий фаолият концепцияси.

Марказий Осиёда хавфсизлик масалалари, терроризм, гиёҳвандлик ва одам савдосига қарши курашда Ўзбекистон Республикасининг фаолияти. Ўзбекистоннинг ШХТ билан алоқалари.

“Манбашунослик” фани бўйича

Кўлөзма асарлар тарихи ва уларнинг худудий қамрови. Араб тилидаги ёзма мерос ва унинг тарқалиши. Кўлөзмаларнинг жаҳон бўйлаб тарқалиш сабаблари.

Шарқ кўлёмаларининг турли мамлакатлардаги миқдорий кўрсаткичи. Кўлёмалар хазиналари: Миср, Эрон, Буюк Британия, Германия, Туркия, Россия, Ўзбекистон. Шарқ кўлёмаларини тавсифлаш ва каталоглар чоп этилиши тарихи. Ўзбекистон Фанлар Академияси Шарқшунослик институти фаолияти. Институтда сақланаётган Шарқ кўлёмалари ҳақида умумий маълумотлар, институтда фаолият олиб борган ҳамда ҳозирда тадқиқот олиб бораётган шарқшунос олимлар.

Темурийлар даври тарихига оид ёзма манбаларнинг хусусияти. Рашидаддин «Жомеъ ат-таворих», Ҳамдаллоҳ Қазвиний «Тарихи гузида». Темурийлар салтанати тарихига оид форсий тарихий ёзма манбалар: Низомиддий Шомий «Зафарнома», Муиниддин Натанзий «Мунтахаб ат-таворих», Шарафиддин Али Яздий «Зафарнома», Абдураззоқ Самарқанди

Ўрта Осиёнинг XVI-XVII асрлар тарихига оид форс-тожик тилидаги манбалар. Абдуррахмон Давлат «Тарихи Абулфайзхон» ва ўзбек тилидаги «Таворихи гузида» («Нусратнома»), Муҳаммад Солиҳ «Шайбонийнома», Заҳириддин Бобур «Бобурнома» каби асарларнинг тарихий манбавий аҳамияти.

Мазкур асрлар тарихига оид эски ўзбек тилидаги ёзма манбаларга эса, муаллифи номаълум Абулғози Баҳодурхон «Шажарайи тарокима», «Шажарайи турк ва мўғул», Мунис ва Огаҳий «Фирдавс ул-иқбол» ва Мирзо Олим Тошкандийнинг «Ансоб ас-салотин» асарлари манба сифатида.

Ўрта Осиё ҳақида XVII асргача ёзилган Европа тилларидаги ёзма маълумотлар сайёҳ ва элчиларнинг кундаликлари. Марко Поло, Руи Гонсалес де Клавихо ва Антонио Женкинсон кундаликлари.

Ўрта Осиё тарихига оид россия шарқшунослари тадқиқотлари. “Туркистон археолог ҳаваскорлари тўгараги”, “Кеш археологик-топографик экспедиция”си каби илмий жамолар томонидан мунтазам нашр этилган тўпламлар ва мақолалар. XIX аср иккинчи ярмида Россия томонидан истило қилиниши, Туркистон генерал-губернаторлигининг ташкил этилиши тарихи.

Туркистонни ўрганган рус олимларининг асарлари, Туркистон археология ҳаваскорлари тўгараги материаллари тарихий манба сифатида..

Россиядаги февраль инқилоби ва Туркистондаги сиёсий жараёнларни акс эттирувчи материаллар, Октябрь воқеаларидан кейин Туркистонда Шўролар ҳукумати ташкил топиши ва янги давлат тарихи билан боғлиқ манбалар

Мустақил Ўзбекистон давлатининг ташкил топишига оид тарихий материаллар. Ўзбекистон Республикаси Президенти фармонлари, Ўзбекистон Республикаси Президенти девони нашрлари, Ўзбекистон Олий Мажлис ҳужжатлари муҳим тарихий манба. Мустақиллик даври турли ҳужжатлари, статистик маълумотлар, нашр материаллари, матбуот материаллари ва бошқа маълумотлар тарихий манба сифатида. Тарихий манбаларни ўрганиш юзасидан ҳукумат расмий ҳужжатлари. Тарихий манбаларни тўплаш ва сақлаш муаммолари.

“Тарихшунослик” фани бўйича

Тарих фанининг вужудга келиши ва ўтмишни ўрганишдаги дастлабки малакалар. Тарих фанининг таркибий қисмлари. «Тарихшунослик» атамаси. Тарихшуносликнинг объекти, предмети ва вазифаси. Тарихшуносликнинг ривожланиш босқичлари.

Тарихшуносликда тадқиқотларнинг таҳлил қилиш усуллари. Қиёсий тарихий усул. Аниқ таҳлилий усул. Мантиқий таҳлилий усул. Хронологик усул. Даврийлаштириш усули. Ретроспектив таҳлил. Тадқиқотларда мавзунинг ўрганилиш даражасини тадқиқ қилиш. Тадқиқотларни даврлаштириш.

XX асрнинг 90-йилларида Ўзбекистон тарихшунослик фани ривожига янги даврнинг бошланиши. Назарий-методологик масалаларнинг ишлаб чиқилиши. Илмий мактабларнинг шаклланиши. Мустақиллик давридаги ўзгаришлар. Фанлар Академияси Тарих институти фаолияти.

Ўзбекистоннинг қадимги давр тарихи тарихшунослиги. Ўзбекистоннинг қадимги давр тарихининг ўзига хос томонлари. Ўзбекистоннинг қадимий тарихига оид археологик тадқиқотлар. Қадимги нумизматик тадқиқотларни ўрганиш.

Тадқиқотларда Амир Темури шахси ва унинг сиёсий фаолияти масалаларининг ёритилиши. XIX аср охири - XX аср бошлари, Мустақиллик йилларида Амир Темури ва темурийлар темурийлар даври ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ва маданий ҳаёти масалаларининг ёритилиши. Темурийлар даврида яратилган тарихий асарларнинг ўрганилиши. Темуришунос олимларнинг илмий фаолияти. Хорижий давлатларда темурийлар даврига оид тадқиқотлар.

XVI-XIX асрнинг биринчи ярмида Европада Ўрта Осиё ҳақидаги тарихий географик тадқиқотлар.

Ўрта Осиё хонликларининг ташкил топиши, маъмурий ҳудудий тузилиши, бошқарув тизими, ҳукмрон сулолалар. Хонликлар тарихининг асосий босқичлари.

Россия империясининг Қўқон, Бухоро ва Хива хонликларига ҳарбий таъжовузи. Қўқон хонлигининг тугатилиши. Бухоро ва Хива хонликлари сиёсий қарамлик даври тарихшунослиги.

Ватан тарихшунослигида Ўрта Осиё хонликларини ўрганишнинг асосий босқичлари. Тарихий тадқиқотларда хонликлар ҳақидаги билимларнинг акс этиши ва уларга совет мафкурасининг таъсири.

Мустақиллик даври тарихшунослигида хонликлар тарихига янги ёндошувлар ва уларнинг назарий-концептуал, методологик асослари. Жадидларининг тарих, тарих фани ва таълими ҳамда тарихшунослик ҳақидаги дунёқарашлари.

Совет даври тарихшунослигининг ўзига хос хусусиятлари ва назарий концептуал асослари.

Тарих институтининг ташкил этилиши. Тарих факультетлари ва кафедраларининг очилиши Ўзбекистон Фанлар Академиясининг ташкил этилиши.

Тарих фанида янги дунё қарашлар. Тарихга қизиқишнинг ортиши. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Ўзбекистон ФА Тарих институти фаолиятини такомиллаштириш» ҳақидаги (1998 йил) қарори.

Тарих институтининг илмий фаолияти. Тарихчилар томонидан даврий, илмий, илмий-оммабоп тўпламларнинг нашр этилиши. Илмий анжуманлар ва уларда ўзбек давлатчилиги тарихи масалаларининг ёртилиши. Замонавий археология, этнография ва манбашуносликнинг вазифалари.

Оғзаки тарих. Тарихга бағишланган илмий журналларнинг Ўзбекистон тарихининг ёритишдаги ўрни.

Мустақиллик йилларида Ўзбекистон тарихшунослик фанида янги даврнинг бошланиши. Назарий-методологик масалаларнинг ишлабчиқилиши. Илмий мактабларнинг шаклланиши. Ўзбекистонда тарихшунослик фани ва тарих фанидаги методологиялар. Ўзбекистонда тарихшунослик тадқиқотлари кўлами, ривожланиши. Ўрта Осиё мутафаккирлари, тарихчилари илмий меросини ўрганиш борасидаги кенг қамровли илмий тадқиқотлар. Тарих соҳасидаги тадқиқотларда замонавий тарихий тадқиқот методологик ёндашувларнинг вужудга келиши.

Машҳур маҳаллий тарихчилар илмий меросига янгича қарашлар. Ўзбек давлатчилиги тарихининг янги концепциясининг пайдо бўлиши. Ўзбек давлатчилик тарихининг комплекс равишда ўрганилиши. Ўрта Осиё тарихининг турли даврларининг тарихшунослик жиҳатидан ёритилиши. Ўзбекистоннинг энг янги тарихи методологик мувофиқлаштирувчи марказининг ташкил этилиши. Замонавий тарихшунослик ва истиқболдаги вазифалар.

“Жаҳон тарихи” фани бўйича

Қадимги Миср тарихига оид манбалар ва манбашунослик. Табиий шароити ва аҳолиси. Ўрта шоҳлик даври IX-X сулолалар.. Гиксослар ҳукмронлиги. Гиксосларни Мисрдаги сиёсати.

Янги шоҳлик даври. Гиксослар Мисрдан. Мисрнинг Искандар Зулқарнайн томонидан эгалланиши. Қадимги Миср маданияти ва унинг хусусиятлари. Диний эътиқодлар.. Қадимги Миср цивилизацияси ютуқлари ва уни жаҳон цивилизациясига қўшган ҳиссаси.

Қадимги икки дарё оралиғи, Манбалар ва манбашунослик.

Аккад даври. Саргон (Шаррумкен). Икки дарё оралиғида бирлашган Акад давлатининг ташкил топиши

Қадимги Бобил шоҳлиги. Сиёсий парчаланиш. Хамураппи ва унинг фаолияти. Ўрта Бобил шоҳлиги қулаши. Митанни давлати. Қадимги Ассурия. Шаҳар-давлатлар, халқаро савдо. Янги Оссурия шоҳлиги даври. Иқтисодий юксалиш. Янги Бобил шоҳлиги.. Савдо. Молия муносабатлари. Икки дарё оралиғи маданияти. Шумер ва Аккад даврлари. Диний эътиқодлар. Кичик Осиё қадимги даврда, Табиий шароит, аҳолиси ва тиллари. Манбалар ва тарихшунослик. Қадимги Ҳиндистон, Ҳудудлар табиий шароит ва иқлим. Манбалар ва манбашунослик халқлар ва тиллар. Ҳиндистон ҳудудидаги илк дехқончилик маданиятлари. Искандар Зулқарнайннинг Ҳиндистонга бостириб кириши. Қадимги Ҳиндистон маданияти. Диний эътиқодлар. Ритведа ва санхитлар. Кўп худолик. Қадимги Юнонистон тарихи, Антик давр тарихий тушунчаси. Антик давр ва қадимги Шарқ давлатларининг тарихи. Антик куллик. қадимги Юнонистоннинг жаҳон тарихидаги ўрни. Қадимги Юнонистоннинг тарихий даврлари. Юнонистоннинг географик ўрни, табиий шароитлари. Табиий шароитларни Юнонистоннинг хўжалигига ва тарихий ривожланишига таъсири. Қадимги Рим, Жаҳон тарихида Римнинг тутган ўрни ва аҳамияти. Рим жамияти - кулдорлик тизимининг юқори босқичи. Хронология. қадимги Рим тарихининг даврланиши. Италиянинг географик ўрни ва табиий шароитлари. Аҳолиси. Этник хилма-хиллиги. Рим Республикасининг ўрнатилиши. Илк ўрта асрлар Фарбий Европада феодал тузумнинг вужудга келиши Кулдорлик тузумининг инқироzi ва Рим империясида феодал муносабатларнинг вужудга келиши Империянинг христианлашиши. Халқ оммасининг ижтимоий норозилиги ва унинг турлари.

Герман қабилаларида ибтидоий жамоа тузумининг инқироzi. Ижтимоий-иқтисодий тузилиши. Ижтимоий-сиёсий ташкилот. IV-V асрларда сиёсий тузумнинг ўзгариши. Рим империясининг кулаши ва варвар давлатларининг ташкил топиши. Халқларнинг буюк кўчишининг сабаблари. Вестготлар. Вандаллар. Хуннлар.

Ривожланган ўрта асрлар, Ривожланган ўрта аср хронологик чегараси хусусиятлари. Ишлаб чиқарувчи кучларнинг ўқсиши. Хунармандчиликнинг қишлоқ хўжалигидан ажралиб чиқиши. Феодал шаҳарларини ривожланиши. Феодализм даврида оддий товар хўжалиги. Ўрта аср шаҳарлари ва аҳолиси. Шаҳарларда хунармандчилик. Цех. Хунармандлар жамоасининг патрициат билан кураши. Савдонинг ривожланиши. Феодал жамиятининг ижтимоий-иқтисодий ҳаётидаги ўзгаришлар.

Салб юришлари (XI аср охиридан то XIII аср охиригача) сабаблари ва уларнинг қатнашчилари, характери. Биринчи салб юриши. Шарқда салбчилар давлати. Иккинчи, учинчи салб юришлари. 1202-1204 йилардаги салб юришлар. Византиянинг истило этилиши. Сўнгги салб юришлар. Салб юришларнинг оқибатлари. Рим папалиги. Салб юришларининг Ғарбий Европага кўрсатган таъсири.

XI-XV асрларда Франция. XI-XV асрларда Англия. XII-XV асрларда Германия. XI-XV асрларда Италия. XI-XV асрларда Пиреней ярим ороли давлатлари. XI-XV аср биринчи ярмида Византия. XI-XV асрларда Ғарбий Европанинг халқаро алоқалари. Ўрта асрларда христиан дини, черков ва унга қарши ҳаракат. XI-XV асрларда Ғарбий Европанинг ўрта аср маданияти. XII-XV асрларда Рус давлати. Араб-мусулмон давлатлари

Буюк кашфиётлар ва мустамлакалар тузумининг пайдо бўлиши Географик кашфиётларнинг сабаблари. Португалияликларнинг Ҳиндистонга борадиган денгиз йўлини очишлари. Христофор Колумб саёхати. Магелланнинг дунё саёхати. Америкада испанлар мустамлакаси. Мексика ва Перунинг босиб олиниши. Мустамлакалар ва католик черкови. Тинч океанида жуғрофик кашфиётлар. Буюк жуғрофик кашфиётлар оқибати.

XVII асрнинг иккинчи ярми – XX асрнинг бошини ўз ичига олган даврнинг жаҳон тарихида тутган ўрни. “Янги тарих” тушунчаси. Янги даврнинг тарихий мазмуни. Янги тарихни даврлаштириш масаласи. Янги тарихни ўрганиш долзарблиги. Янги даврда рўй берган сиёсий, ижтимоий, иқтисодий, маданий жараёнларнинг тавсифий хусусиятлари.

XVII асрнинг иккинчи ярми – XX аср бошида халқаро муносабатлар, XVII асрнинг иккинчи ярми – XVIII асрда халқаро муносабатларнинг асосий масалалари. Кучлар нисбатидаги ўзгаришлар. “Испан мероси” учун уруш. Шимолий уруш. “Австрия мероси” учун уруш. Етти йиллик уруш. Европа ва Усмонийлар империяси ўртасидаги муносабатлар. Мустамлакачилик сиёсати. Савдо урушлари. АҚШ-нинг ташкил топиши ва Европа давлатлари. Францияда инқилоб ва халқаро муносабатлар.

Энг янги тарих (1918-1945 йй.) I ва II Жаҳон уруши ўртасидаги Европадаги мамлакатлар ва АҚШ, I Жаҳон урушининг ниҳояси ва инсоният тарихида энг янги даврнинг бошланиши. 1917 йилги Россиядаги февраль демократик инқилобининг галабаси ва октябрь воқеаларининг ғарб мамлакатларидаги таъсири.

Германия 1918-1939 йилларда, II-жаҳон уруши арафасида Франциянинг ташқи сиёсати.

II-жаҳон уруши арафасида Италия.

СССР 1918-1939 йилларда, Совет давлатининг ички сиёсати. Совет империясининг шаклланиши. Тоталитар тузумнинг вужудга келиши. Ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий муносабатларнинг ривожланиши. Саноатлаштириш ва колхозлаштириш иқтисодий ислохатлар. Сталин диктатураси. Совет давлатининг иккинчи Жаҳон уруши арафасида ташқи сиёсати. Робентроп-Молотов битими.

Иккинчи жаҳон урушининг келиб чиқиш сабаблари. Иккинчи жаҳон урушининг давлари. Фашистлар Германиясининг Польшага ҳужум қилиши ва иккинчи жаҳон урушининг бошланиши. Ғарбий фронтдаги “Ғалати уруш”. Совет-Германия уруши.

Франция иккинчи жаҳон урушидан кейинги йилларда, 1944 йилда Франциянинг Гитлерчилар истибдодидан озод этилиши ва Ш. де Голль бошчилигидаги Муваққат ҳукуматининг фаолияти.

Англия иккинчи жаҳон урушидан кейинги йилларда, 1978 йил сайловларида консерваторларнинг энг ҳокимият тепасига келиши М.Тетчер. М.Тетчернинг ички ва ташқи сиёсати.

Италия иккинчи жаҳон урушидан кейинги йилларда, СССР иккинчи жаҳон урушидан сўнг, 40-80 йилларда иқтисодий ривожланиш

Шарқий Европа мамлактлари иккинчи Жаҳон урушидан сўнг Иккинчи Жаҳон урушидан сўнг Шарқий европа давлатларида коммунистик ҳукуматларининг ўрнатилиши.

АДАБИЁТЛАР

1. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. Т.1. –Тошкент.: Ўзбекистон. 2017.
2. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. Тошкент.: Ўзбекистон. 2017.
3. Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил якунлари ва 2017 йил истиқболларига бағишланган мажлисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг нутқи. // Халқ сўзи. 2017 йил 16 январ. №11.
4. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга курамиз. Тошкент: “Ўзбекистон” 2017.
5. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. Тошкент: “Ўзбекистон”, 2017.
6. Каримов И.А. Тарихий хотирасиз келажак йўқ. Т., Шарк, 1998.
7. Каримов И.А. Юксак маънавият - енгилмас куч. Т., “Маънавият”, 2008.
8. Каримов И.А. Ўзбекистон мустақилликка эришиш остонасида. Т.: “Ўзбекистон”, 2011. 440 б.
9. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. – Т.: Ўзбекистон, 2008.

10. Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисида»ги Қонуни. Тошкент, 1997 й., 29 август №463-1.
11. Ўзбекистон Республикасининг “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” Тошкент, 1997 й., 29 август №463-1.
12. “Магистрлик диссертацияси тўғрисида” Низом
13. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий таълимдан кейинги таълим тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида”ги ПФ-4958 сон Фармони. 16.02.2017 йил.
14. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2017/2018 ўқув йилида Ўзбекистон Республикасининг Олий таълим муассасаларига ўқишга қобул қилиш тўғрисида”ги 19-сонли қарори. 20.06.2017 йил
15. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Олий таълим муассасаларининг магистратурасига ўқишга қабул қилиш тартиби тўғрисидаги низоми” 393-сон қарори. 20.06.2017 йил.
16. Азамат Зиё. Ўзбек давлатчилиги тарихи: (Энг қадимги даврдан Россия босқинига қадар). Т., 2000.
17. Гафарали М.С., А.Г. Касаев. Ривожланишнинг ўзбек модели: тинчлик ва барқарорлик тараққиёт асоси. Т., “Ўзбекистон”, 2000.
18. Сагдуллаев А.С. ва бошқалар. Ўзбекистон тарихи: давлат ва жамият тараққиёти. Т., 2000.
19. Сагдуллаев А.С. Қадимги Ўрта Осиё тарихи. Т., 2004.
20. Сагдуллаев А.С., Мавлонов Ў. Ўзбекистонда давлат бошқаруви тарихи.- Т., 2006.
21. Тухлиев Н., Таксанов А. Национальная экономическая модель Узбекистана. Т., “Ўқитувчи”, 2000.
22. Ўзбекистон тарихи. Масъул муҳаррир Сагдуллаев А.С. – Тошкент. Внешинвестпром, 2019
23. Эшов Б., Одилов А. Ўзбекистон тарихи. 1 қисм. Т., «Янги аср авлоди» 2014.
24. Ўзбекистон тарихи. – Тошкент. Янги аср авлоди, 2015.
25. Ўзбекистоннинг янги тарихи. 1, 2, 3-китоблар. Т., «Шарқ», 2000.
26. Ўзбекистон давлатчилиги тарихи очерклари. Масъул муҳаррирлар Д.А.Алимова., Э.В.Ртвеладзе. Т., 2001.
27. Одилов А.А. Амир Темур тузуклари – давлат бошқаруви асоси. –Т.: 2016.
28. Авдиев.В.И. Қадимги Шарқ тарихи. Т., 1964.
29. Александров.Н.И.и др. История Древнеге Востока. М., 2008.
30. История Древней Греции. Под.ред. В.И.Кузищина. М., 2001.
31. История Древней Рима. Под.ред. В.И.Кузищина. М., 2001.
32. Халқаро муносабатлар тарихи ва дипломатияси. Ҳаммуаллифликда, Т., 2009.
33. Қадимги дунё тарихи. Ю.С. Крушкол таҳрири остида. 2-ж. Т., 1975.
34. Хрестоматия по истории Древней Греции. Под. Ред. Д.П.Каллистова. М., 1964.
35. Хрестоматия по истории Древнего Рима. Под. Ред. С.Л.Утченко. М., 1962.
36. Ражабов Р. Қадимги дунё тарихи. Тошкент 2009.
37. Қадимги Юнонистон ва Рим тарихи фанидан ўқув услубий мажмуа. Т.201
38. Семенов В.Р. Ўрта асрлар тарихи. М., 1972.

39. Люблинская А.Д. Источниковедение истории средних веков. Л., Госиздат. 1955.
40. Салическая правда. Т. Пер. Н.П.Грацианского. М., Учпедгиз. 1950.
41. Хрестоматия по истории средних веков (Под ред. Н.П.Грацианского и Д.Сказкина. 3-е изд. М., Наука. 1966.
42. История стран Азии и Африки в средние века. 1-2 ч. Высшая школа, 1988.
43. История средних веков (Под ред. З.В.Удальцовой и С.П.Карпова 1-2 ч.). М., Высшая школа. 1991.
44. Курбангалиева Р.Р. Ўрта асрлар тарихи Ўқув қўлланма. Т., Учпедгиз, 1991.
45. Arxivshunoslik. Муаллифлар жамоаси. З.Саидбобоев муҳаррирлигида. –Т.: Turon-iqbol. 2018.
46. Алимов И.А. Архившунослик. Ўқув қўлланма – Андижон: АДУ, 2005.
47. Ахунова М.А., Лунин Б.В. История исторической науки в Узбекистане. – Т.: Фан, 1970.
48. Ахмедов Б. Ўзбекистон тарихи манбалари. (қадимги замон ва Ўрта асрлар). – Т., 2001.
49. Ахмедов Б.А. Историко-географическая литература Средней Азии XV-XVIII вв. – Т.:Фан, 1985.
50. Буриева Х.А., Назаров А.Ё., Аббасов Б.Б. Arxiv ishi nazariyasi va amaliyoti. –Т.: Turon-iqbol. 2019.
51. История Узбекистана в источниках. Известия путешественников географов и ученых XVI перв. пол. Составитель Б.В.Лунин. – Т.: Фан, 1988.
52. История Узбекистана в источниках. Известия путешественников географов и ученых XVI перв. пол. Составитель Б.В.Лунин. – Т.: Фан, 1988.
53. Manbashunoslik. Муаллифлар жамоаси. Д.Алимова муҳаррирлигида. –Т.: Turon-iqbol. 2019.
54. Самарқанд шахрининг умумбашарий маданий тараққиёт тарихида тутган ўрни. Самарқанд шахрининг 2750 йиллик юбилейига бағишланган халқаро илмий симпозиум материаллари. – Т.: Фан, 2007.
55. Саидбобоев З. Европада Ўрта Осиёга оид тарихий-картографик маълумотлар (XVI-XIX асрлар). – Т.: Фан, 2008.
56. Собрание Восточных рукописей Института востоковедения АН РУз. I-XI т. – Т., 1952-1987.
57. Тарихий манбашунослик / Ўқув қўлланма. Тузувчилар А.А. Мадраимов, Г.С. Фузаилова. – Т.: Фан, 2006.
58. Тарихий манбашунослик муаммолари / Республика илмий-амалий анжумани материаллари. – Т., 2008, 2013.2019.
59. Ўзбекистоннинг ислом цивилизациясига қўшган ҳиссаси // Халқаро конференция материаллари. – Тошкент-Самарқанд: Имом Бухорий республика илмий-маърифий маркази нашриёти, 2007.
60. Алимова Д.А., Голованов А.А. Узбекистан в 1917-1991 гг.: противоборство идей и идеологии. – Т., «Фан», 2002.
61. Ртвеладзе Э.В. История государственности Узбекистана. – Тошкент, Узбекистан.2009.
62. История Узбекистана. – Т.: Фан, 2012.

63. Сагдуллаев ва бошқалар. Ўзбекистон тарихи: давлат ва жамият тараққиёти. Т., 2000.
64. Leonid Levitin. Uzbekitan on a historical Threashold. –England. Cambridge 2001.
65. Тарих шохидлиги ва сабоқлари: чоризм ва совет мустамлакачилиги даврида Ўзбекистон миллий бойликларининг ўзлаштирилиши. \ Лойиҳа раҳбари, масъул муҳаррир: Д.А.Алимова. – Т.: Шарқ, 2001.
66. Муртазаева Р.Ҳ. Ўзбекистонда миллатлараро муносабатлар ва бағрикенглик. – Тошкент: Университет, 2007.
67. Зиёев Х. Ўзбекистоннинг мустақиллик учун курашлари тарихидан. Т., 2000.
68. Зиёев Х. Туркистонда Россия тажовузи ва ҳукмронлигига қарши кураш. Т., 1998.
69. Аскарлов А. Ўзбек халқининг этногенези ва этник тарихи. - Т., 2007.
70. Аҳмедов Б.А. Ўзбекистон тарихи манбалари. - Т.: Ўқитувчи, 2001.
71. Бунёдов З.М. Ануштегин-Хоразмшоҳлар давлати. - Т., 1998.
72. Зиёев Ҳ.З. Буюк Амир Темур салтанати ва унинг тақдири. – Т.: Маънавият. 2008.
73. Маънавият юлдузлари. - Т., 2001.
74. Ртвеладзе Э.В., Саидов А.Х., Абдуллаев Е.В. Қадимги Ўзбекистон цивилизацияси: давлатчилик ва ҳуқуқ тарихидан лавҳалар. - Т., 2001.
75. Сулаймонова Ф. Шарқ ва ғарб. - Т.: Фан, 1991.
76. Темур тузуклари. -Т.: 1991, 1996.
77. Темур ва Улуғбек даври тарихи. -Т.: 1996.
78. Эшов Б.Ж. Ўзбекистон давлатчилиги тарихи. (ўқув қўлланма). – Тошкент: Маърифат,2009.
79. История средних веков Под ред. З.В.Удальцовой и С.П.Карпова. 1-2 ч. М., Высшая школа. 1991.
80. Янги тарих / Б.Ф.Поршнева таҳрири остида – Т., 1967, т. I.
81. Янги тарих / И.С.Галкин таҳрири остида. – Т.. 1964, т. III.
82. Новая история стран Европы и Америки. Первый период. / Под ред. А.В.Адо. – М.,1986.
83. Новая история. Второй период. / Под ред. Е.Е.Юровской и И.М.Кривогуза. – М., 1984.
84. Новая история стран Европы и Америки. Первый период / Под ред. Е.Е.Юровской и И.М.Кривогуза. – М., 1998.
85. Новая история стран Европы и Америки. Второй период / Под ред. Е.Е.Юровской и И.М.Кривогуза. – М., 1998.
86. Янги тарих фанидан ўқув услубий мажмуа.Т.2011
87. Новая история стран зарубежного Востока. М., Наука, 1961.
88. Новая история стран Азии и Африки. М., Наука, 1975.
89. Новая история стран Азии и Африки. М., Наука, 1982
90. Новая история стран зарубежной Азии и Африки. Л., Наука, 1971.
91. Разалиев Ю.Н. Новая и новейшая история стран Азии и Африки. М., Высшая школа.1987.
92. Янги тарих фанидан ўқув услубий мажмуа.Т.2011

93. Нуриддинов З.Р. Ғарб мамлакатларининг энг янги тарихи (1917-1939). Т., 1963.
94. Язьков Е.Ф. История стран Европқ и Америки в новейшее время. 1918-1949 гг. М.,2000.
95. История новейшего времени стран Европқ и Америки (1918-1945). Под ред. Проф. Е.Ф.Язькова, М., 1969.
96. История стран Азии и Африки в новейшее время. М., Наука. 1976.
97. Новейшая история стран зарубежного Востока. М., Восточная литература. 1957.
98. Новейшая история стран зарубежной Азии и Африки. Л., Наука, 1983.
99. Энг янги тарих фанидан ўқув услубий мажмуа. Т.2011

Интернет сайтлари:

1. www.tarix.uz
2. www.ref.uz
3. www.museum.ru